

**FREİRE'Yİ FREİRE'CI
YÖNTEMLE ANLATMAK:
ÖZGÜRLEŞTİREN PRAKSİS
PAULO FREİRE'NİN RADİKAL
EĞİTİM VE POLİTİKA MİRASI
KİTABI ÜZERİNE BİRKAÇ SÖZ**

Peter Mayo, *Özgürleştirilen Praksis*
Paulo Freire'nin Radikal Eğitim ve
Politika Mirası
Çeviri: Hasan Hüseyin Aksoy-Naciye
Aksoy, Dipnot Yayınları, Ankara
2012, 276 ss

Aygülen Kayahan*

65

Herhalde söz konusu olan Freire olunca, O' nun kendisi ve dünyaya bıraktığı pedagojik mirası hakkında başka türlü bir yazım kendine yabancılaşmış olurdu. Peter Mayo'nun kitabı *Özgürleştirilen Praksis* tam da Freire'nin anlattığı teori ve eylem birlikteliğini yansıtan, var olanın eleştirisinin ötesine taşarak, karamsarlığa da düşmeksizin radikal bir projenin pratikte nasıl kurgulanabileceğine ilişkin önemli önerileri de içinde taşıyan bir kitap.

Malta Üniversitesi'nde yetişkin eğitimi alanında öğretim üyesi olan Peter Mayo'nun kaleme aldığı, Hasan Hüseyin Aksoy ve Naciye Aksoy tarafından dilimize çevrilen *Özgürleştirilen Praksis: Paulo Freire'nin Radikal Eğitim ve Politika Mirası* isimli kitapta, Freire üzerinde uzun yıllar hem teorik çalışmaları hem de Freire'ci yöntemi de uygulama alanı bulmuş olma deneyimlerini okuyucuyla paylaşıyor. Çeviriyi yapan akademisyenlerin çalışma alanlarının konu içinden olması, kimi zaman çevirmen notu olarak kimi zaman dipnotlarla içeriği desteklemeleri, anlamı güçlendirmiş ve kitabın kolay anlaşılır hale gelmesini sağlamış görünüyor.

* Dr. / aygulen.kayahan@gmail.com
Eğitim Bilim Toplum Dergisi / Cilt:10 Sayı:40 Güz: 2012 Sayfa: 65-68
Education Science Society Journal / Volume:10 Issue:40 Autumn: 2012 Page: 65-68

Peter Mayo Freire'yi anlatırken O'nun eleştirdiği Bankacı Eğitim Modelinin içine düşmeyerek bilgilerin doğrudan sunumu yolunu tercih etmemiş, dünya ölçeğinde, Freire, önerdiği yöntemler ve pedagojik perspektifi hakkında yazılmış kitaplardan, Freire'nin Brezilya Eğitim Bakanlığı döneminde, sürgün yıllarında farklı ülkelerde gerçekleştirdiği eylemler, söyleşiler, mülakatlardan ve bizzat O'nu tanıyanların anıları üzerinden geniş bir yazarlar grubunun çalışmalarına yaptığı referansları kullanmış, okuyucuyu da Freire'yi yeniden keşfetmeye doğru çekmiş.

Kitap Henri Giroux'un dünya gündemine ve eğitime ilişkin eleştirel bir değerlendirmesini içeren önsözü ile başlamakta. Giroux önsözde, Mayo'nun kitabını kültürel çalışmacılar ve eleştirel pedagoji alanında alana kazandırdıkları bir dizi eleştirel çalışmanın önemli bir halkası olarak değerlendiriyor.

Birbirini bütünleyen altı bölümden oluşan kitabın *Paulo Freire: Eğitimci Çalışmaları ve Değişen Bağlantıları* ismini taşıyan giriş bölümünde Freire'nin yaşamına dair kesitler O'nu tanıyanların anlatılarıyla zenginleştirilerek sunulmuş. Bu bölüm okuyucuya Freire'nin dünya görüşüne ve pedagojik etkinliklerine dair bir sunum niteliğinde.

Kitabın *Freire'nin Çalışmalarının Yorumları: Eleştirel Bir Gözden Geçirme* isimli ikinci bölümünde Freire hakkında yazılmış yedi kitabın tanıtımı, yazarların Freire'yi ele alış yöntemi, kitapların eksiklikleri ve güçlü yönleriyle tanıtılıyor. Bu yazarlar ve kitaplarının isimleri şunlar: Paul V. Taylor'un yazdığı *Paulo Freire'nin Yazıları* isimli kitap, Moacir Gadotti'nin yazdığı *Paulo Freire'yi Okumak* isimli kitap, John L. Elias'ın yazdığı *Paulo Freire, Özgürlüğün Pedagojisi* isimli kitap, Maria Del Pilar, O'Cadiz, Pia Lindquist Wong ve Carlos Alberto Torres'in yazdığı *Eğitim ve Demokrasi Paulo Freire Sosyal Hareketler ve São Paulo'da Eğitim Reformu* isimli kitap, Peter Roberts'ın yazdığı *Eğitim, Okuryazarlık ve İnsanlaşma Paulo Freire'nin Çalışmalarının Keşfi* isimli kitap, Antonia Darder'in yazdığı *Paulo Freire'yi Yeniden Keşfetmek. Sevginin Pedagojisi* isimli kitap ve son olarak César Augusto Rossatto'nun yazdığı *Paulo Freire'yi Olasılık Pedagojisi'ne Bağlamak. Körlükten Dönüştürücü Olasılığa* isimli kitap. Bu bölümde farklı ülkelerden olan bu yazarların gözünden Freire'nin ezen-ezilenler, eğitim, okuryazarlık, dünyayı dönüştürmek için eğitim, eleştirel yurttaşlık gibi kavramlarına ilişkin genel bir çerçeve sunuluyor. Mayo yazarlarının kitaplarında bu kavramları ve Freire'yi hangi bağlamda ele aldıklarını, ne derecede güçlü yansıtip hangi yönlerden eksik kaldıklarını da anlatarak eleştirel bir gözden geçirme yapıyor.

Eleştirel Okuryazarlık, Praksis, Özgürleştirici Politika başlığını taşıyan üçüncü bölüm Freire'nin eleştirel okuryazarlık ile eş anlamlı olduğu cümlesi ile başlayıp "Daha adil, daha insani ve ekolojik olarak daha duyarlı bir dünyayı hayal etmenin bir parçası olarak Freire'nin fikirlerinin" (s.81) gerekliliğini

vurguluyor. Bu bölümde “Hem özgürlük için kültürel eylem hem de dünyayı eleştirel okumaya yol açan eleştirel okuryazarlığın gelişimi için anahtar bağlamların” Freire’nin pedagojisindeki yeri tartışılıyor. Freire’nin pedagojik yaklaşımındaki temel kavram olarak praxisin eylem ve düşünmekten oluşan insan etkinliklerinin ikisinin birlikteliği sonucu gelişeceği fikri bu bölümün vurguları arasında. Bu bölümde öğretmenlerin de her gün öğrencilerle yeniden öğrenerek bilginin kolektif keşfini yapmaları gerektiği, öğrencileri bilmeyen “öteki” olarak algılamamaları gerektiği verilmiş. Ancak Freire’nin, öğrenenlerle bilginin her gün yeniden keşfi esasına dayanarak birlikte öğrenme sürecinde olması beklenen öğretmenlerin, hiç otoritesi olmaması yönünde bir değerlendirmesi olmadığı, otorite ile otoriteriyenlik arasında yaptığı ayrımlar da vurgulanmış ve Freire’nin yakın arkadaşlarından Ira Shor’un deyiimi ile pedagojik etkinliklerde “demokratik otorite”nin deneyimlendiği belirtilmiş.

Nehrin Aynı Yakasında Kalmak: Neoliberalizm, Parti, Hareketler ve Daha Güçlü Birliktelik İçin Mücadele başlığını taşıyan dördüncü bölümde Nita Freire ile yapılan söyleşilerden elde edilen bilgiler de sunulmakta. Freire’nin düşüncelerini iki yarı dönemde ele almanın güçlüğüne işaret eden yazar yine de O’nun yakın arkadaşı Ira Shor ile konuşma metinlerinde geçen düşüncelerinin Freire’nin erken dönem çalışmalarından belirgin bir dönüm noktası olarak ayrılabilceğini tespit eder. Bu bölümde kendisi her ne kadar siyasi yaşamda aktif bir özne olsa da öğretmenleri salt parti içine çekerek politize etmenin Freire tarafından yanlış görüldüğü ve ezilenlerin bu ezilmişlik durumlarının dönüştürücü öznesi olarak öğretmenlerin sisteme yönelik muhalif tavırlarını sistemin “taktik olarak içinde stratejik olarak dışında” kalarak gerçekleştirecekleri düşüncesine sıklıkla aitta bulunulmuştur. Bu bölümde Freire’nin kullandığı kavramlardan sömürgecişilasma Afrika’da bulunan ve bağımsızlığını kazanan ülkelerdeki durumdan aldığı feyzden kaynaklanmakta, ama buradan daha fazla olarak ezilmenin bilinçte yarattığı sömürge durumundan kurtulmak anlamında kullanıldığı görülmektedir.

Güney Bağlamında Freire’yi Yeniden Keşfetmek: Akdeniz ismini taşıyan beşinci bölümde ise yazarın Freire’nin görüşlerinin evrenselliğini kendi ülkesinin de bulunduğu Akdeniz coğrafyasına genişletilebilirliğini tartıştığını görüyoruz. Yine de herkese tek bir çift ayakkabı önerisi yapmadığını belirten yazar, her coğrafyanın kendine has koşulları oluşturacağını ve bu koşullar içinden yükselen bir eleştirel kuramcının olacağını belirterek değişik ülkelerde devrim yaratan pedagojik fikirleri olan araştırmacıların örneklerini verir. Avrupa merkezci tarih anlayışına karşı çıkan Peter Mayo’nun bu bölümde doğuya ve doğu halklarına bu çerçeveden bakmadığı görülmekte. Küreselleşmenin bir sonucu olarak işçilerin uluslararası hareketliliği farklı kültürlerden insanların aynı sınırlar içinde yaşamasını getirdiğini belirten Mayo bu durumun baskın olan kültürün diğerini içermemeye çalışması ile sonuçlandığını ifade etmiştir. Kültürlerin de Avrupa merkezci açıdan ele alınmasına karşı çıkan

Mayo özellikle İslam kültüründen olan Araplar ve dünyadaki diğer Müslüman halkların maruz kaldıkları oryantalist söylemden uzak durarak yine Freireci bir yöntemle birlikte yaşamakta olan farklı kültürlerle ilişkin üstünlük, farklılık, baskın kültür gibi kavramları kullanarak, etnisite, toplumsal cinsiyet ve ırk konularında Freire'nin görüşlerinden faydalanarak Akdeniz coğrafyasında olanları açıklamaya çalışır.

Pratiğe Odaklanma. Farklı Pedagojik Alanlar Üzerine Freireci Bir Dönüşüm ismini taşıyan Altıncı Bölümde ise yazarın kendi deneyimlediği , Freire'nin miras bıraktığı yöntemin kullanılmaya çalışıldığı Praksis örneklerine yer verilmiş. Malta Üniversitesi bünyesinde kurulan bir yetişkin eğitim merkezi olan CLS'de (Centre for Labour Studies) katılımcı eğitim yürütülmeye çalışılırken karşılaşılan güçlükleri “akademinin kutsal duvarları” dışında yürütmekle aşmaya çalışmalarını Freire'nin sürgün dönemine benzeten yazar yine de meslektaşları ile yaptıkları bu çalışmalarda karşılaştıkları zorlukları, kendilerine esin kaynağı olan Freire'nin kamu alanına katılma düzeyleriyle karşılaştıramayacağını belirtir. Ebeveyni Güçlendirme Projesi ve Okulların Toplum Öğrenme Merkezleri olarak tasarlanması projesi ve alternatif bir uygulama alanı olarak müzelerde kurgulanan bir eğitim süreci gibi etkinliklerini anlatan Mayo, böylece praksisin özgürleştirici etkisini bizzat deneyimlemesi sürecini de yansıtır.

Sonuç olarak *Özgürleştiren Praksis: Paulo Freire'nin Radikal Eğitim ve Politika Mirası* kitabı etrafımızı saran kuşatılmışlığın taktiksel olarak içinde, stratejik olarak dışında kalarak yani kendimizi yalıtmadan hem de ona teslim olmadan mücadele edilebileceğine ilişkin umut aşılayarak, eğitim alanında çalışmalar yapan teorisyenler için olduğu kadar, eğitimin uygulama alanındaki öğretmenler açısından da iyi bir kaynak olarak bir boşluğu doldurmaktadır. Keyifli okumalar...